Ny forskning om ’ledelse for læring’ i barnehagen

Lillemyr, O.F.; Granrusten, P.T., Moen, K.H. & Skjæveland, Y., Dronning Mauds Minne Høgskolen
Børhaug, K., Universitetet i Bergen
Gotvassli, K.-Å., Høgskolen i Nord-Trøndelag

Et nytt forskningsprosjekt er kommet i gang i barnehagen. Det har norsk tittel: *Ledelse for læring: Utfordringer for barnehager i Norge.* Prosjektet retter fokus mot følgende hovedspørsmål: *Hvordan er barnehagenes økte ansvar for barns læring fulgt opp og ivaretatt i ulike former for styring og ledelse på barnehagesektoren?*

Bakgrunn

På bakgrunn av at det i Norge synes å være behov for mer forskning på organisasjon og ledelse i barnehagen, og med forankring i de senere års barnehageutvikling (jf. Rammeplan 2006/2011, St.meld. nr. 41 2009), er det stort behov for å belyse hvordan barnehagene nå organiserer læring for barn. Vil det at barnehagene søker å utvikle seg mot å bli en lærende organisasjon, også innebære at de utvikler et inspirerende og utfordrende læringsmiljø for barna?

Samarbeidsprosjekt

Prosjektet er utviklet ved DMMH i samarbeid med medarbeidere fra Universitetet i Bergen og Høgskolen i Nord-Trøndelag, med professor Ole Fredrik Lillemyr, DMMH som prosjektleder. NFR har innenfor programmet PRAKUT gitt prosjektet en bevilgning på ca. 8.7 millioner kroner fordelt på 4 år, og det er et totalbudsjett på ca. 14, 5 millioner, inklusive egenandeler fra de samarbeidende organisasjoner. I prosjektet vil det til sammen være 7 medarbeidere (inklusive prosjektleder), de øvrige seks vil være: Professor Yngve Skjæveland, førstelektor Kari Hoås Moen, førstelektor Per Tore Granrusten, og doktorgradsstipendiat Gunn Irene Heggvold, alle DMMH. Dernest vil professor Kjetil Børhaug, Universitetet i Bergen og professor Kjell-Åge Gotvassli, Høgskolen i Nord-Trøndelag være tilknyttet prosjektet.

Tidligere forskning

Her i landet har særlig Gotvassli (1990; 2006) og senere Børhaug et al. (2011) bidratt til å etablere et forskningsfokus på barnehageledelse, bl.a. ved å identifisere hovedtyper av ledelsesfunksjoner, og ved å rette fokus mot de utfordringer som knytter seg til disse.

Ofte har det på norsk vært vist til følgende fire typer administrasjon og ledelse i barnehagen:

- pedagogiske funksjoner
- administrative funksjoner
- personalfunksjoner (også kalt HR funksjoner)
- strategiske funksjoner (også kalt eksterne funksjoner)

I forhold til arbeidet for en leder i barnehagen kan en betrakte de *pedagogiske* ledelsesfunksjoner som den formen for ledelse som integrerer alle de fire formene til en helhet (Bleken, 2005: 62; Strand, 2007; Gotvassli, 2006; Børhaug & Lotsberg, 2010). Det har noen ganger vært uttrykt tvil om hvor vidt de pedagogiske funksjoner ivaretas godt nok i nyere måter å organisere barnehager på (Granrusten & Moen, 2009). I den forbindelse finner vi det viktig å rette fokus både mot styrere i barnehagen og mot eiere av barnehagene, med hensyn til hvordan de organiserer, leder og videreutvikler barnehagen som *læringsarena for barna*. Rammeplanen for barnehagen understreker dessuten at det er viktig å utvikle barnehagen som en lærende organisasjon. I forhold til læring er som kjent motivasjon et sentralt anliggende. Men også innen ledelse og administrasjon har motivasjon lenge vært betraktet som sentralt for trivsel og inspirasjon, og dermed for kompetanseutvikling og utvikling av kvalitet.

Teoretisk forankring

Teoretisk bygger prosjektet på en kombinert teoritilnærming, bestående av organisasjonsteori og motivasjonsteori. I diskusjonen av lærende organisasjoner og utvikling av *lærende ledere* har Schein (2010) i sin organisasjonsteori vært spesielt opptatt av hvordan ledere kan møte utfordringer som gjelder krav om endring av organisasjonskultur og ledelse som svar på samfunnsendringer og nye krav til organisasjonen. Men når en i barnehager skal legge spesielt til rette for barnehagen som en læringsarena for barna (jf. St.meld. nr. 41, 2009), vil det være viktig om lederne da ser læring i bred forstand eller i mer snever betydning (Jf. Lillemyr 2011: 47 ff.). Likeledes blir det av grunnleggende betydning at ledere i barnehagen i sin utvikling av barnehagen som en læringsarena og som en lærende organisasjon, både inspirerer barna til engasjert læring, og bidrar til trivsel og motivasjon for sine medarbeidere (jf. uttrykket 'dobbelmotivering').

Teori og forskning på et sosiokulturelt perspektiv på motivasjon og læring (Deci & Ryan, 2000) har særlig understreket betydningen av at barn som voksne får tilfredsstilt sine behov for kompetanse, selvbestemmelse og tilhørighet i sammenheng med læringen. Dette innebærer et fokus mot indre motivasjon (Lillemyr, 2007). Dette handler i stor grad om å ta særlig høyde for de menneskelige ressurser i organisasjonen (Kuvaas, 2008) og mer spesifikt om hvordan organisasjonen barnehage forholder seg til endrede krav og utfordringer (jf. Røvik, 2007; Schein, 2010). Men det er viktig å se at det er styringsorganer på ulike nivå som er sentrale i slike endringsprosesser, og som derfor har delt ansvar for de nye kravene til barnehagen som læringsarena (Helgøy & Aars, 2008). I denne forbindelse blir det viktig å utforske hvordan ledere og eiere oppfatter og forstår sentrale begreper som læring og strategisk ledelse, med tanke på å oppnå et godt system for *ledelse for læring.*

Både intervju og spørreundersøkelser

Metodisk vil en i prosjektet kombinere survey og ex post facto forskning, med både kvalitative og kvantitative metoder. Utvalget for gjennomføring av kvalitative intervju og spørreskjema vil være et stratifisert og/eller randomisert utvalg av styrere i både private og offentlige barnehager og barnehage - eiere fra noen utvalgte fylker i landet. Dernest vil et

utvalg barnehagepolitiske tekster bli analysert i forhold til perspektivet ”ledelse for læring i barnehagen”. Endelig vil en i siste fase gjennomføre en aksjonsforskning med tanke på å utvikle en ny ledelsespraksis, der man gjennom pedagogisk ledelse støtter barnehagene som lærende organisasjoner, og ser dette i lys av perspektivet ledelse for læring.

Formidling av resultater

Prosjektet vil kontinuerlig formidle resultater fra delstudier og temporære analyser gjennom foredrag og forelesninger i barnehagelærerutdanningen og ved relevante masterstudier. Men en tar også sikte på å presentere prosjektet og fortløpende resultater i populærvitenskapelige fora og med presentasjoner i artikler og bøker på norsk, men også i Nordisk og internasjonal sammenheng. Vi i prosjektet vil dessuten hele tiden delta aktivt på relevante norske og internasjonale konferanser. Det vil hele tiden forutsettes et nært samarbeid med praksisfeltet der det er etablert faste samarbeidsavtaler med Klæbu, Trondheim og Bergen kommune. Videre er det etablert en egen ressurs- og referansegruppe for prosjektet der det deltar så vel representanter fra praksisfeltet, regionalt nivå og forskere fra andre land. I det hele tatt forutsettes det også et omfattende internasjonalt samarbeid, bl.a. gjennom deltakelse i norske, nordiske og internasjonale nettverk.

Vi håper alle som blir kontaktet om deltakelse i prosjektet, vil stille seg positive til et samarbeid med oss.